

Tikkurilan koulun Pro Patria-taulut

Tikkurilan - myös Tikkurilan yhtenäiskouluna tunnetun – koulun historia ensin kansakouluna, sitten keskikouluna ja lopulta peruskouluna oli ehtinyt kestää yli 100 vuotta ennen kuin se oppilaiden ja vanhempien vastustuksesta huolimatta suljettiin lukuvuoden 2005-2006 päättyessä. Vielä tuolloin koulua kävi yli 500 oppilasta. Sen viimeisinä aikoina Orvokkitie 15:n toimipisteessä järjestettiin koulun alaluokkien opetusta. Tätä nykyä vuonna 1938 valmistuneessa, Vantaan kauneimmaksiin tituleeratussa rakennuksessa toimii [Vantaan kuvataidekoulu](#) sekä [lasten Kulttuurikeskus Orvokki](#).

Vaikka Orvokkitien koulun tie onkin tullut päätökseensä, on sen seinällä, ihan Orvokkisalin ovien vieressä, yhä jotain joka muistuttaa paitsi sen historiasta Vantaan ensimmäisenä suomenkielisenä kouluna, myös siitä hirvittävästä uhrauksesta, jonka niin moni koulun kasvateista joutui maamme ja meidän tulevienkin polvien vapaudesta maksamaan: koulun entisille, 1939-1945 sodissamme kaatuneille oppilaille paljastettu Pro Patria-taulu. Koulun opettajat ja johtokunta päättivät, että kun koulu keväällä 1960 viettäisi 50-vuotisjuhlaansa, kunnioitettaisiin koulun menetettyjä sankareita pysyvällä tavalla, joka kertoisi myös tuleville oppilaspolville noista murheen vuosista.

Vaikka Orvokkitien koulua ei enää ole olemassa, pitää sen päärakennuksen yläaulasta yhä löytyvä Pro Patria-taulu yllä koulun ja sen sankareiden muistoa.

Sodissa 1939–1945 kaatuneiden koulun entisten oppilaiden muistoa vaaliva valkomarmorinen taulu on melkoinen läpileikkaus sotavuosina kansaamme kohdanneisiin tragedioihin. Taulu pitää sisällään 15 nimeä, joista yksi on naisen ja 14 miehen. Heistä kolme menetti henkensä talvisodassa, 10

jatkosodassa ja yksi Lapin sodassa. Joukossa on niin siviiliuhri, rintamalla kaatuneita, sairauteen menehtyneitä, onnettomuudessa henkensä menettänyt, sotavankeudessa kuollut, kotimaan multiin haudattuja ja kentälle jääneitä. Lisäksi menetysten traagisuutta alleviivaa taulun uhrien nuoruus: heidän keski-ikänsä on vain 23. Naimisiin heistä oli kerennyt vain kolme, lapsia hankkimaan kaksi.

20-vuotiaasta **Erkki Heinosta** jäivät kaipaamaan isä Kustaa, äiti Martta sekä isoveljet Martti ja Paavo. Muutama päivä juhannuksen jälkeen kesällä 1944 Viipurin maalaiskuntaan kuuluvassa Tikkalassa kaatunut sotamies työskenteli siviilissä maatyömiehenä ja hänet haudattiin syntymäkuntansa Hausjärven sankarihautausmaahan. Vanhempien suruviestit eivät kuitenkaan olleet vielä tässä: kuukausi myöhemmin kaatui heidän kolmesta pojastaan keskimäinen: reilu viikko aikaisemmin rintamalla 23-vuotissyntymäpäiväänsä viettänyt **Martti Heinonen**. Veljensä ja isänsä lailla maatyömiehenä elantona ansainnut sotamies palvelu 32. Rajajääkärikomppaniassa ja kohtasi loppunsa Loimolan järven pohjoispuolella käydyissä taisteluissa. Perheen toisen sankarivainajan kohdalla surua lisäksi vielä sekin, että hänen ruumiinsa jäi taistelujen raivotessa kentälle, mistä sitä ei koskaan päästy hakemaan.

Kaikkia sankarivainajia ei suinkaan haudattu kylien sankarihautaan päätyneet. Esimerkiksi Juho ja Hilja Heiskanen valitsivat haudata 22-vuotiaana rintamalla saamiinsa vammoihin menehtyneen poikansa sotamies **Erkki Heiskasen** yksityisesti omaan hautaan odottamaan heitä. Myöhemmin samaan hautaan siunattiin vanhempien lisäksi myös siviilissä peltisevän apulaisena työskennellyttä Erkkiä vuotta nuorempi pikkuveli Aarre.

Orvokkitien koulun Pro Patria-taulun nuorimpiin uhreihin kuulunut **Antero Jokinen** ei ehtinyt edes 20-vuotispäiväänsä nähdä. Kouluja ei reippaasti yli 180-senttinen työmies ollut kansakoulun kahta ensimmäistä luokkaa enempää käynyt, mutta nuorukainen omasi johtajan tehtäviin edellytettävää ryhtiä, huomasivat hänen esimiehensä jo hänen varusmiesaikanaan. Mm. suojeluskuntatoimintaa harrastanut alikersantti Jokinen sai surmansa alaruumiiseen tulleesta sirpalehaavasta Summassa, kun jatkosotaa oli kestänyt kaksi kuukautta.

Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitoksella opettajaksi opiskellut **Irma Kohtanen** halusi työskennellä muuta palvelun. Muita auttaen hän myös kohtasi loppunsa. Hän oli yksi Suomen senastisen historian pahimmassa junaonnettomuudessa menehtyneistä 31 henkilöstä. Näistä 31 puolet oli Ruotsiin lähetettyjä sotalapsia; Kohtanen oli yksi heitä saattaneista hoitajista. Iittalassa, vähän puolen yön jälkeen 4.3.1940, Helsingistä Haaparantaan myöhään edellisenä iltana lähteneeseen junaan törmäsi toinen juna, surmaten kymmeniä ihmisiä – heidän joukossaan myös lapsia turvaan kuljettaneen junan kaikki kolme veturimiestä.

Irma Kohtanen

32-vuotiaana kaatunut **Otto Leppänen** työskenteli kauppakoulun jälkeen kauppaedustajana ja asui Aune-vaimonsa kanssa Vallilassa Hämeentiellä. Alikersantti Leppänen kaatui Petroskoin suunnalla saatuaan karanaatinsirusta päähänsä.

Varastoapulaisena toiminut **Elis Riikonen** ei nuoren ikänsä puolesta ollut vielä ollut edes kutsunnoissa, mutta halu puolustaa isänmaata oli niin kova, että jatkosodan sytyttyä hän hakeutui armeijaan vapaaehtoisena. Eikä lääkintämies kaatuessaan Lapin sota käyvässä Alatorniassa lokakuussa 1944 ollut 21 vuotta vanhemmaksi ehtinyt elää.

Tauno Rinne ehti nähdä 30-vuotispäivänsä, jonka hän tosin rintaman sijaan olisi mieluummin viettänyt kotona Lyyli-vaimon ja pariskunnan esikoisen luona. Hän kävi jo toista sotaansa: talvisodassa hän oli rauhantulopäivänä haavoittunut kranaatin sirpaleesta oikeaan käteensä. Melkein päivälleen kaksi vuotta myöhemmin hän haavoittui jatkosodassa. Tuokaan ei vielä välttämättä olisi koitunut tikkurilalaisen sotamiehen kohtaloksi, mutta hänen pahaksi onnekseen häntä kenttäsairaalaan kuljettanut auto joutui onnettomuuteen.

Aarne Römark

Työmies **Aarne Römark** palveli talvisodassa "Kuoleman komppania" tunnetussa, pääkaupunkilaismieshistä kootussa Kevyt Osasto 4:ssä. Osasto, Römark mukanaan, niitti mainetta ja kunniaa monissa tiukoissa paikoissa, mutta kovin tappioin. Etenkin helmikuun toisesta viikosta taisteluita oli päivittäin. Tarkka-ampujan erikoiskoulutuksen saanut jääkäri Römarkin viimeiseksi jäivät taistelut Vilajoella, missä hän kaatui saatuaan osuman päähänsä.

Toisella nimellään Olavi tunnettu **Kaarlo Soukka** työskenteli siviilissä värjäjänä ja oli 24-vuotiaana jatkosotaan lähtiessään jo talvisodankin kokenut veteraani. 16.6.1942 hänet tuotiin kenttäsairaalaan kuolleena, mikä oli täysi mysteeri. 25-vuotias sotamies oli ollut Viestipataljoona 27:een kuuluneen

komppaniansa kanssa rakennushommissa, kun oli vain yhtäkkiä kaatunut maahan ja menehtynyt. Myöhemmin tehty ruumiinavaus paljasti syyksi sydänhalvauksen.

Römarkin osaston riveissä kaikkensa antoi myös **Elo Tuuri**. Johan ja Maria Tuurin nelilapsisen perheen esikoisella ei ollut nuorenaakaan epäilystäkään maanpuolustuksen tärkeydestä tai siitä, etteikö hän olisi siihen tarvittaessa valmis. Suojeluskuntaan hän oli ehtinyt kuulua 11 vuoden ajan ennen kuin aloitti varusmiespalveluksensa – vapaaehtoisena armeijaan hakeutuneena. Sen jälkeen nuori alikersantti oli ehtinyt olla jo kuukauden kertausharjoituksissakin. Siviilissäkin elämä oli mallillaan: Sähkömekaanikkona työskennellyt Tuuri asui Töölössä Rosa-vaimonsa ja heidän kahden lapsensa kanssa. Syksyn 1939 edetessä alkoi näyttää yhä todennäköisemmältä, että edessä olisi sota ja marraskuun viimeisenä päivänä syttyneen talvisodan myötä hän joutui laittamaan kaiken

Elo Tuuri

koulutuksensa ja osaamisensa tositesttiin. Aikaisin aamulla 23.12. osasto lähti liikkeelle, suuntanaan Hatjalahti. Hämärän turvin Tuurin komppania lähti ylittämään Hatjalahdenjärven jäätä, mutta joutui saman tien vihollisen tulitukseen, joka oli niin ankara, että pakotti joukon vetäytymään. Kaatunutta Tuuria ei siinä rytäkässä saatu mukaan, vaan hänen ruumiinsa jäi vihollispuolelle.

Lopelta syntyisin oleva **Emil Wikström** kuoli sotamies Jokisen lailla vain 19-vuotiaana. Mm. maataloustöissä elantonsa ansainnut sekatyömies kaatui Länsi-Syväriellä marraskuun puolivälissä 1942 saatuaan kranaatinsirpaleita selkäänsä.

Orvokkieten koulun Pro Patria-taulun sankareiden surulliset tarinat myös muistuttavat, ettei kuolema rintamalla aina tullut vihollisen kädestä. 21-vuotiaana menehtynyt tehdastyöläinen **Pauli Virta** selvisi vajaat kaksi vuotta kestäneen sotapolkunsa aikana lukuisista taisteluista, mutta lopulta tikkurilalaisotamiehen kohtaloksi koitui hirvittävä epäonnen ketju. 10. 3.1942 sairastuneen Virran tuskallisten vatsakipujen syyksi paljastui puhjennut umpisuoli. Se leikattiin, mutta sen puhkeaminen johti vatsakalvontulehdukseen, mikä puolestaan johti yli kaksi viikkoa myöhemmin hänet tappaneeseen verenmyrkytykseen.

19-vuotiaana, aivan liian varhain, päättyi myös sotamies **Aarne Hultin** elämä. Armeijassa taistelulähetin koulutuksen saanut nuori maatyöläinen oli astunut palvelukseen syyskuussa 1941. 11.3.1942 hänet siirrettiin Jalkaväkirykmentti 46:n 6. komppanian muonavahvuuteen, kaksi päivää myöhemmin hän sai kranaatin räjähdyksessä sirpaleen päähänsä ja kuoli.

Lauri Wendelin

Kotimaan kamaralle ei koskaan päässyt palaamaan Martti Heinosen ja Elo Tuurin lailla myöskään **Lauri Wendelin**. Mies ei saanut elämäänsä kummoisia lähtökohtia: isänsä hän menetti vauvana ja hänen äitinsäkin kuoltua keuhkotautiin pojan ollessa vasta kuusivuotias vietti orvoksi jäänyt Wendelin lapsuutensa kasvattiperheessä. Koulut saivat vähän omapäisenäkin tunnetun pojan puolesta olla ja kesken jättämänsä kansakoulun jälkeen Kalliossa asunut Wendelin elätti itsensä viilarina. Varusmiespalveluksensa hän aloitti pian jatkosodan sytyttyä, mistä syystä koulutus jäi täälläkin lyhyeen ennen kuin hänet lähetettiin rintamalle. Myöhään illalla 24. helmikuuta 1942 tässä vaiheessa aliupseerioppilaaksi edennyt Wendelin ilmoittautui toverinsa kanssa vapaaehtoiseksi vihollisen sijaintia selvittämään lähetetylle

partioretkelle. Pari tuntia puolenyön jälkeen he joutuivat viholliskosketuksen seurauksena erilleen. Vain Wendelinin toveri palasi – Wendelinin kohtalo sen sijaan jäi auki. Kun tutkimuksetkaan eivät tuoneet siihen mitään selvyyttä julistettiin hänet kuolleeksi. Kun jatkosodassa sotavangiksi jääneitä suomalaisia alettiin sodan päättymisen jälkeen loppuvuodesta 1944 erissä palauttaa saatiin hengissä kotiin selvinneiden vankien kautta saada tietoa myös vankeudessa nähdyistä tai siellä kuolleeksi tiedetyistä suomalaista. Maaliskuussa 1945 saapuneen kolmannen erän vankien mukana saatiin tietoja myös Wendelinistä. Tämä oli jäänyt tuona kohtalokkaana yönä vihollisen vangiksi. Kuulustelujen jälkeen hänet oli kuljetettu Nižni Novgorodissa (silloinen Gorki) sijaitsevalle vankileirille, missä 20-vuotias Wendelin oli syyskuussa 1942 menehtynyt.

Osan Tikkurilan koulun Pro Patria-taulusta löytyvien sankareiden muisto on ikuistettu myös muualle: Irma Kohtaselle paljastettiin muistolaatta Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitokselle, Lauri Wendelinin nimi puolestaan on kaiverrettu Helsingin Hietaniemen hautausmaalla sijaitsevaan Kadonneiden muuriin.

1939-1940

1941-1944

PRO PATRIA

ERKKI JOHANNES HEINONEN	★ 16.5.24 + 26.6.44
MARTTI HEINONEN	★ 15.7.21 + 26.7.44
ERKKI ILMARI HEISKANEN	★ 5.5.22 + 11.7.44
AIMO ANTERO JOKINEN	★ 21.11.21 + 27.8.41
IRMA TUULIKKI KOHTANEN	★ 29.12.19 + 4.3.40
OTTO ENSIO LEPPÄNEN	★ 4.6.09 + 27.9.41
ELIS VEIKKO RIIKONEN	★ 15.4.23 + 7.10.44
TAUNO OIVA RINNE	★ 26.1.12 + 18.3.42
AARNE VILLIAM RÖMARK	★ 28.2.16 + 8.3.40
KAARLO OLAVI SOUKKA	★ 4.10.16 + 16.6.42
ELO UNTO TUURI	★ 6.9.04 + 23.12.39
EMIL ARVID WIKSTRÖM	★ 29.8.23 + 15.1.42
PAULI ILMARI VIRTA	★ 27.6.21 + 27.3.43
AARRE KALERVO HULT	★ 2.12.22 + 13.3.42
LAURI ARMAS WENDELIN	★ 3.12.21 + 11.9.42

